

De Zoeloe-kaffers

<https://hdl.handle.net/1874/235023>

DE ZOELOE-KAFFERS

door

Dr. J. A. ROORDA SMIT.

In het begin dezer eeuw waren het tegenwoordig Zoeloe-land en Natal dicht bewoond door Kaffers, meestal tot de Fetecanneh (rovers) behoorende. Zij werden door vele van elkander onafhankelijke opperhoofden beheerscht, die elkander voortdurend beoorloogden.

Een dier opperhoofden Jobé, de vorst van den stam de Amatetwa, had, behalve vele andere kinderen, twee zoons, Tana en Godengwana.

Déze twee broeders spanden samen, om hun vader te vermoorden en Tana, den oudsten van hen beiden, op den troon te plaatsen.

De aanslag werd verraden en Jobé zond zijn krijgers uit om zijn zoons te dooden. Vooral op den jongsten, Godengwana was hij verbitterd, omdat hij hem voor den slimsten en bijgevolg den gevaarlijksten hield.

's Nachts omsingelden de krijgslieden van Jobé de kraal, waarin de broeders met hun volgelingen woonden; allen werden gedood behalve Godengwana. Door de duisternis beschermd, was hij ontvlucht. Met een assegaai in zijn rug, werd hij door zijn zuster

gevónden. Zij verpleegde hem, totdat hij zijn vlucht kon voortzetten. Vermomd in de *karos* (deken) zijner zuster, bedroog hij de waakzaamheid der verspieters. Nog heden ten dage roemen de Zoeloe's in hun liederen zijn avontuurlijk ontkomen, en zij verklaren het daardoor, dat zijn zuster hem een *masislee* (zalf) had gegeven, waardoor hij onzichtbaar werd.

Godengwana zwierf nu bij vele stammen rond, totdat hij eindelijk in de Kaapkolonie kwam en van nabij de krijgslieden der Amahlunga (blanken) zag.

Intusschen was Jobé gestorven. Op zijn sterfbed had hij een derden zoon tot opvolger benoemd. Deze regeerde reeds eenigen tijd, toen onder zijn volk de mare verspreid werd, dat Godengwana nog leefde, en weldra terug zou komen, gezeten op een *Injomane* (paard), een daar te lande toenmaals geheel onbekend dier.

En Godengwana kwam inderdaad. De *ama pakali* (raadslieden des konings) herkenden hem aan het likteeken in zijn rug. Het volk viel hem toe. Hij versloeg zijn broeder en werd tot opperhoofd der Amatetwa uitgeroepen. Toen nam hij, die als Ulysses zoovele landen en volken gezien had, een nieuwen naam aan en noemde zich voortaan Dingiswayo (reiziger).

Zooveel hij kon, voerde hij het militair systeem, dat hij bij de blanken had bewonderd, bij zijn volk in. Vele stammen onderwierp hij en in de oorlogszangen van zijn volk wordt Dingiswayo verheerlijkt, als een kalm, wijs en niet wreed vorst. Dikwijls nam hij opperhoofden gevangen, zonder hen „op te eten” (hetgeen zoowel berooven als doden beteekent), hij was tevreden, wanneer zijn

oppergezag werd erkend en hem door de onderworpen hoofden soldaten werden geleverd.

Omstreeks 1810 was hij weder ten strijd getrokken. Met een kleine lijfwacht was hij zijn leger een eind vooruit, toen hij door een opperhoofd werd vermoord. De vrouw van dit opperhoofd had haar man, die anders met Dingiswayo zelf bevriend was, hiertoe opgestoot.

Chaka (brand, vuur) was de onechte zoon van Senzangakona, een klein opperhoofd, die aan Dingiswayo onderworpen was, en van M' nande (de beminnelijke).

Als vluchteling was hij bij Dingiswayo gekomen, en als gewoon soldaat nam hij dienst in zijn leger.

Spoedig onderscheidde hij zich door moed en beleid, en toen zijn vader gestorven was, werd hij door den invloed van Dingiswayo tot opperhoofd van zijn stam gekozen, in weerwil dat zijn halve broeders Dingaen, Unhlangani en anderen hem als bastaard van den troon wilden uitsluiten. Chaka bleef zijn vriend en beschermer Dingiswayo trouw tot aan zijn dood.

Toen nam hij zijn plaats in en zette het werk van Dingiswayo voort (van 1812 tot 1828).

Hij verbond de verschillende stammen tot één volk, dat der Amazoeloe of, zooals het gewoonlijk genoemd wordt, Zoeloes. (Zoeloe = hemel. Ama = volk. Ama zoeloe = volk des hemels.)

In alle richtingen doorkruiste zijn leger de omliggende streken; het land Natal werd „leeggemoord.” Van het millioen bewoners bleven er slechts 2 of 3000 over. Alleen de

mannen, die in zijn leger opgenomen werden, spaarde hij.

Zoo werd Natal te vuur en te zwaard verwoest. Een gedeelte der Fetcanneh week naar het tegenwoordige Britsch Kafferland, en verdrong de daar wonende stammen, die op hun beurt de stammen in het Oostelijk gedeelte der Kaapkolonie lastig vielen. Het Engelsche goevernement hielp de laatsten om den geduchten aanval af te weren (1828).

Een ander gedeelte der Fetcanneh vluchtte in de Drakenbergen, vereenigde zich daar met Boschjesmannen en enkele Bechuana-stammen tot benden, die uit gebrek gedwongen werden tot anthropophagie.

Later werden deze treurige overblijfselen door het Engelsch bestuur overgeplant naar de Kaapkolonie, waar zij thans bekend zijn onder den naam Fingoes (eigenlijk ama-fingoevolk van bedelaars).

Nog een ander gedeelte der Fetcanneh vluchtte over de Drakenbergen naar het tegenwoordige Basutoland. In vereeniging met enkele overblijfselen van Bechuana-stammen stichtten zij omstreeks 1830 het rijk der Basuto's (volk van bedelaars) dat onder Moshesh (eigenl. Moshueshue, d. i. overwinnaar) den vorst van Thaba Bosigo (berg der duisternis) tot 1867 zulk een lastige nabuur was van den Oranjevrijstaat.

Maar keeren wij terug tot den held Chaka. Omstreeks 't begin van 1828 zond hij een krijgsmacht tegen Sotshangana, een opperhoofd ten noorden van Delagoabaai. Het leger van Chaka, omstreeks 30,000 man, vond geen tegenstand. Sotshangana had al zijn dorpen en korenvelden aan de overwinnaars overgelaten. Meer nog! De Zoeloetroepen vonden allen

mogelijken leeftocht in de hutten. Zorgeloos kampeerden zij in de hoofdkraal van het opperhoofd en vergaten zelfs, schildwachten uit te zetten. In hun slaap werden zij ver-rast door de krijgslieden van Sotshangana.

In grooten haast en door schrik bevangen moesten de Zoeloe's vluchten. Op hun terug-weg vonden zij de bronnen vergiftigd, en werden daarbij onophoudelijk bestookt door den vijand. Van de geduchte krijgsmacht van Chaka kwamen slechts weinigen bij den koning terug. Zij vreesden zijn toorn, want zij wisten te goed, dat Chaka gewoon was, den tienden man van zijn leger te laten dooden, wanneer het een nederlaag had geleden. Reeds was de mare van de nederlaag tot hem ge-komen; reeds had hij bevel gegeven 2000 vrouwen van de ongelukkige soldaten te doo-den, toen hij zelf door de handen van moor-denaars viel.

Zijn broeders Dingaen en Umhlangani had-den sinds lang het voornemen opgevat, Chaka te dooden, en hadden een grooten aanhang onder het volk en de ama-pakati (raadsleden) gevonden, die allen vermoed waren van het onophoudelijk oorlogvoeren en naar vrede verlangden. In een raadszitting vielen plotse-ling Dingaen en Umhlangani den koning aan en doodden hem (23 September 1823).

Hij werd begraven in zijn kraal Dugusa (thans het dorp Stanger, Umvoti-distrikt, Natal) en zijn graf is voor alle Zoeloe's nog steeds een heilige plaats. De held leeft in de zangen van zijn volk.

Toen Chaka vermoord was, twistten Dingaen en Umhlangani over de troonsopvolging, en Umhlangani werd door Dingaen gedood. Chaka had geen kinderen. Hij beweerde, om

den bijgeloovigen eerbied van zijn volk voor zijn persoon te vergrooten, dat hij nooit met eene zijner vele vrouwen verkeerde. Werd er eene zwanger, dan liet hij haar doodén. Drie broeders overleefden hem; Dingaán, Panda en een jong knaapje, dat later door Panda werd gedood.

Dingaán volgde Chaka in 1828 op. Eerst in 1838 werd zijn naam algemeen bekend door den moord der Hollandsche emigranten onder Pieter Retief. Vóór dien tijd was Chaka's rijk reeds in vele deelen gesplitst.

Moselekatze (eigenlijk Umzilikazi) was een legeraanvoerder van Chaka. Langzamerhand breidde hij zijn macht uit en zijn volk de Matabele (mannen die zich achter hun schilden verbergen; de Zoeloes dragen groote schilden) nam in aantal toe. Door Chaka beschuldigd, zich wederrechtelijk een gedeelte van den oorlogsbuit toegeëigend te hebben, vluchtte hij met zijn volk (omstreeks 1825) naar het land, dat nu bekend is als Transvaal. Het was dicht bevolkt door vreedzame (maar diefachtige) Bechuana stammen. Bij duizenden werden zij door Moselekatze gedood. Hij maakte het land tot een woestijn. Eindelijk vestigde hij zich tusschen de bronnen der Limpopo en de Vaalrivier en bouwde daar een sterke vesting, Mosiga.

In 1836 trokken de Kaapsche boeren voorwaarts. Toen zij den Vaalrivier waren overgetrokken, werden zij verraderlijk door de benden van Moselekatze aangevallen. Een klein gedeelte slechts ontkwam en vluchtte naar Thaba n'chu (niet ver van het tegenwoordige Bloemfontein), waar alle emigranten gastvrij werden ontvangen door Moroka, het eerwaar-

dige opperhoofd der Barolenen en den getrouwen vriend der blanken.

De boeren moesten den aanval van Moselekatse wreken. In Januari 1837 trokken zij onder hunne aanvoerders Gert Maritz en Hendrik Potgieter tegen de sterkte Mosiga op. Moselekatse leed een gevoelige nederlaag en vluchtte met zijn volk. Die vlucht werd gekenmerkt door de bloedige sporen, die hij achterliet. — Het opperhoofd kwam eindelijk ten noorden der Limpopo en bleef daar. Hij leefde tot 1870 en werd toen opgevolgd door Lo-bengula den tegenwoordigen Inkosi Bayeti (koning of majesteit) der Matabele.

Ook Sapusa was een legeraanvoerder van Chaka. Toen Chaka stierf, wist hij zich onafhankelijk te maken. Hij stichtte het rijk der Ama-zwasi, (in het oostelijk gedeelte van Transvaal.) Hij werd na zijn dood opgevolgd door Masous of Umswas, die met de boeren welke later onder Hendrik Potgieter de Transvaal koloniseerden, een verdrag van vriendschap sloot. De Ama-zwazi bleven trouwe bondgenooten der boeren en leverden nog een sterk kontingent hulptroepen in den Secoecoeni-oorlog. Het rijk van Dingaan was dus niet zoo uitgebreid en sterk als dat van Chaka. Dingaan bezat de wreedheid en heerschzucht van zijn broeder, maar niet diens edelmoedigheid.

Wij zullen in t kort de geschiedenis van zijn regeering schetsen.

In 1835—36 trokken de boeren, omstreeks 10,000 in getal, uit de Kaapkolonie, om zich los te maken van het Britsch gezag, waartegen zij vele en gegronde grieven hadden. In den Vrijstaat, waarheen zij 't eerst trokken, beviel het slechts weinigen; de meesten wilden onder aanvoering van Retief zich in Natal

vestigen. Natal was toen bewoond door eenige blanke kooplieden en door 2 à 3000 Kaffers, die van de groote slachting door Chaka waren overgebleven.

Retief besloot Dingaen verlof te vragen, om zich in Natal te vestigen. Hij begaf zich daarom naar den Koning en vond daar den zendeling Owen, die hem zooveel mogelijk ondersteunde. Dingaen stond het verzoek van Retief toe, op voorwaarde, dat deze het Mantatese opperhoofd Sikonyella van de Wittebergen (bij Harrismith, Oranjevrijstaat) zou tuchtigen voor een diefstal, dien de laatste had gepleegd ten koste van Dingaen. Retief deed het en ging nu in 't begin van Februari 1838 met een bereden eerewacht van 70 boeren en 30 bedienden op reis, om met den koning het verdrag te sluiten, waarbij Natal aan de boeren zou worden afgestaan.

De boeren werden door Dingaen feestelijk onthaald. Het verdrag werd geteekend in tegenwoordigheid van den zendeling Owen.

Op den dag, waarop het vertrek der boeren bepaald was, ontvingen zij een uitnoodiging van Dingaen, een feestmaal bij te wonen. De Zoeloe-krijgslieden voerden dansen uit. — Plotseling drongen zij op de boeren in, terwijl Dingaen riep: „bulala amatagati!” (doodt de tovenaars). De boeren, ongewapend, daar zij hun wapenen buiten de kraal hadden gelaten, verweerden zich niet met hun messen, maar werden tot den laatsten man gedood.

Dingaen liet het hierbij niet. Hij zond eenige regimenten uit, om de kampen der boeren, die reeds in Natal waren opgeslagen aantevalen. Deze aanval werd echter afgeslagen.

Ongelukkig voor de boeren hadden zij geen „laagers” gemaakt. (Laagers zijn verschansin-

gen van wagens, die aan elkaar getrokken worden; zooveel mogelijk worden de openingen tusschen de wielen enz. met doornstruiken, waaraan Afrika zoo rijk is, opgevuld.)

Wel hadden zij Retief met een zwaar hart zien vertrekken, omdat zij reeds toen verraad vreesden; wel hadden zij gedacht aan de mogelijkheid van een aanval door de Zoeloes, maar die vrees was juist geweken, toen verschillende krijgsbenden van Dingaan hen 's nachts aanvielen. De Zoeloes vonden geen tegenstand: de boeren sliepen en hadden zelfs verzuimd schildwachten uitzetten.

Eerst met het dagen merkten zij het verraad. Schreven wij een geschiedenis der boeren, dan zouden wij verhalen, hoe de edele Gert Maritz, alleen gevolgd door zijn vrouw en een paar kinderen, die zijn geweren droegen en steeds op nieuw laadden, den vijand aangreep. Dan nog, hoe de familiën Oosthuysen en Pretorius, die met hun wagens boven op een heuvel stonden, een hardnekkig beleg van den vijand uithielden, en hoe, toen alle ammunitie verbruikt was, drie jonge boeren in vollen ren de vijandelijke rijen doorbraken, om hen te ontzetten, hoe zij in wilden galop den heuvel weder verlieten, om ammunitie te halen en daarop den derden keer het waagstuk volbrachten en aan hun vrienden het zoo kostbare kruut en lood brachten.

Zeshonderd blanken zijn toen gevallen. In het kamp bij den Blauwkransrivier vond men nog twee kinderen — meisjes van 10 of 12 jaren — in leven. De eene was met negentien, de andere met eenentwintig assegaastecken doorboord. Beiden — haar namen zijn Johanna v. d. Merwe en Catharina Prinsloo — bleven leven en herstelden; de laatste trad

later in 't huwelijk en werd moeder van een of twee kinderen.

Maar ook de rijken der Zoeloes waren vreeselijk gedund. Vervolgd door de woedende boeren, trokken zij terug naar de Tugela rivier. Om de kracht van den wilden bergstroom te breken, trachtten de krijgslieden, hand in hand den tegenovergestelden oever te bereiken. Maar de boeren — om kruit en lood te sparen — schoten alleen enkelen uit den keten dood. De keten was dan doorgebroken en honderden Amazoeloes werden meegesleept door den stroom. — Dingaan was steeds in zijn kraal te Umgong-kloof gebleven (eigenlijk Umgungung d'hlovu — de plaats waar de olifant trompet. Een der titels van de Zoeloe koningen is d'hlovu olifant).

De arme zendeling Owen, die reeds getuige had moeten zijn van den moord van Retief, vreesde, dat de wraak van Dingaan hem zou treffen. Hij vroeg verlof te mogen vertrekken en gelukkig liet Dingaan, nadat hij den armen en braven man nog zooveel mogelijk van zijn geringe have had ontnomen, hem gaan.

De boeren moesten zich wel wreken. Beden zij het niet, dan zouden zij geheel aan de luimen van Dingaan zijn overgeleverd geweest.

De familie van Uijs, die zich nog niet met de andere boeren had vereenigd, en daardoor aan de slachting ontkomen was, trad nu tot het verbond der boeren toe. De Engelsche kooplieden aan de baai wapenden 700 Zoeloes met 400 geweren en trokken tegen Dingaan op. Zij werden echter door hunne zwarte bondgenooten in den steek gelaten en op een paar sneuvelden alle Engelschen, voor dat zij Umgong kloof bereikt hadden.

In April 1838 trokken de boeren onder

Uijs en Hendrik Potgieter tegen Umgong-kloofop.

Dingaan wachtte hen af. Eerst in den berg pas, die tot zijn hoofdstad leidde, bespeurden zij de krijgers van Dingaan, die terugtrokken, om de boeren in den pas te lokken. De krijgslist gelukte. Plotseling vielen de Zoeloes met kracht de boeren in den rug en een gevecht van man tegen man volgde. De boeren konden eerst niet vuren, omdat zij te dicht op elkaar stonden, maar snel ging een gedeelte terug (allen waren bereden) en opende een moorddadig vuur op den vijand, die in dichte drommen door den bergpas oprukte, maar, tegen het moorddadig vuur niet bestand, niet konde verhinderen, dat de boeren zich doorsloegen.

Niet allen echter ontkwamen. De kommandant Piet Uijs was met een twintigtal, waaronder zijn zoon van twaalf jaren, van den weg afgeraakt en kwam voor een diepen kloof, dien zij te paard niet konden overspringen, vooral daar Uijs gewond was en in den zadel moest gesteund worden. De held riep zijn mannen toe, dat zij zich moesten redden; alleen zijn zoon weigerde. Beiden, vader en zoon, verdedigden zich als leeuwen, tot dat zij met wonden overdekt sneuvelden.

De aanval moest als mislukt worden beschouwd. De rijen der boeren waren gedund, en zij waren ontmoedigd. Zoo spoedig mogelijk trokken zij zich terug, om hunne gezinnen, die in Natal waren gebleven, tegen mogelijke aanvallen te verdedigen.

In den winter van 1838 (April tot Oktober) stierven nog velen door ziekte en hongersnood en in Augustus waagde Dingaan weer een aanval op hen, maar zij waren op hunne hoede en sloegen de Zoeloes terug.

In November ontvingen de boeren een krachtige versterking. Pretorius (1) kwam met bijna 400 weluitgeruste en goedgewapende ruiters uit de Kaapkolonie hun te hulp en in vereeniging met Carel Landman, die het hoofd was van een machtige familie, trok hij tegen Dingaen op.

Den 6. December werden zij bij den Umsatorivier door bijna 12.000 Zoeloes aangevallen. Dank zij het beleid van Pretorius, die met 200 ruiters den vijand in de flank aanstastte, werden de Zoeloes verslagen. Ruim 3000 Zoeloes zijn dien dag gesneuveld.

De boeren gingen verder, om Dingaen in zijn hoofdstad aan te vallen. Maar de Inkosi Bayeti d'hlovu Unkulunkulu (koning, majesteit, olifant zoon des hemels,) was gevlucht. Hij had zijn stad in brand gestoken en was geweken naar de moerassige bosschen van den Umvalo rivier, waar de boeren hem niet konden volgen. Zij bleven te Umgongkloof. Bij de stad vonden zij op een heuvel de geraamten van den ongelukkigen Retief en zijn zeventig lotgenooten. Het lijk van Retief werd herkend aan een reistasch, waarin zich nog de oorkonde bevond, waarbij Dingaen aan hem, den opperbevelhebber der Hollandsche boeren, het land Natal afstond.

Nadat de boeren hun ongelukkige vrienden hadden begraven, trokken zij met aanzienlijken buit naar hunne kampen terug. Daar wachtte hen een nieuwe teleurstelling. Engeland had een „special Commissioner” gezonden om Natal te annexeren. De annexatie werd ditmaal nog niet uitgevoerd.

1) Andries Pretorius later kommandant generaal der Z. A. Republiek en vader van Martinus W. Pretorius, president der Z. A. Rep. van 1854—1870.

Intusschen zat Dingaan niet stil. Hij zond zijn benden tegen zijn aartsvijand Sapuza, den koning der Amazwasi; maar zij moesten van daar met bebloede koppen aftrekken.

De Inkosi D'hlovu Bayeti zocht nu tijd te winnen. In den winter van '39 zond hij gezanten naar de boeren met paarden en vee, die vroeger hun ontroofd waren. Hij vroeg de vriendschap der Ama-hlunga (blanken.)

De boeren antwoordden, dat zij niet aan vriendschap konden denken, zoolang Dingaan niet alles had teruggegeven, wat hij hun ontroofd had en zoolang hij niet alle schade en oorlogskosten had vergoed. De onderhandelingen werden gerekt en telkens zond Dingaan nieuwe gezanten. Dit wekte den achterdocht der boeren, die zich weldra overtuigden, dat het Dingaan slechts te doen was, om het land te laten verspieden, voordat hij een nieuwen aanval deed op de gehate blanke amatagati (toovenaars).

Maar onder zijn eigen volk dreigde Dingaan verraad. Nonklasum-pakati (raadslid des konings) stond aan het hoofd der ontevredenen. Umpana, broeder van den koning, (gewoonlijk Panda genoemd) had als Achilles tot nog toe zijn leven gesleten bij de vrouwen. Dingaan had zijn best gedaan om zijn broeder in zijn verwijfde levenswijze aan te moedigen. Slechts één was er, een um-pakate (raadslid) van den grooten Chaka, die in Panda iets meer zag dan een bespottelijken lafaard. Die eene was Nonklas. Terwijl Panda zorgeloos bleef doorleven, deed Nonklas zijn best om geheele regimenten voor zijn pretendent te winnen. Nonklas, een oud veldheer, had veel invloed bij de Ama-Zoeloe. Het slechte humeur van Dingaan en het eeuwige oorlogvoeren verveelde hem en veel anderen. Hij

nam zich voor, den onrustigen en woeligen Dingaam te dooden, Panda op den troon te plaatsen en dan zelf als alvermogend minister te regeeren.

Maar terwijl Nonklas zijn best deed, om anderen voor zijn plannen te winnen, ontdekte Dingaam alles. Met bijna 4000 getrouwen vluchten Panda en Nonklas naar Natal (in het begin van 1840) en boden den boeren hun hulp aan.

Pretorius, die verraad vreesde, geloofde het verhaal van Panda niet, en bewoog de boeren op hun hoede te zijn, maar het bleek, dat Panda werkelijk de hulp der boeren behoefde.

Terwijl de boeren zich weer ten strijde rustten, kwam er een gezant van Dingaam. Hij heette Tamboeza en was een invloedrijk raadsman van den koning. Door bedreigingen werd hem de bekentenis ontlokt, dat hij gekomen was om te spionneeren. Een krijgsraad werd belegd. Panda zwoer, dat Tamboeza indertijd den moord van Retief had aangeraden. Eenparig werd hij ter dood veroordeeld. Te vergeefs beriep Tamboeza zich er op, dat hij als gezant onschendbaar was. Hij smeekte nog om lijfsbehoud voor zijn bediende Combizana, maar ook deze werd door den krijgsraad veroordeeld.

Nog in Januari van '40 trokken de twee legers, het eene onder Pretorius, het andere onder Panda en Nonklas, tegen Dingaam op. Het leger van Panda stootte het eerst op den vijand

Zoeloe vocht tegen Zoeloe. Drie regimenten van Dingaam liepen over. Slechts twee regimenten bleven den koning getrouw en sneuvelden meerendeels. Dingaam vluchtte met weinige getrouwen en de boeren, die inmiddels op het slagveld waren aangekomen, vervolgden het

overschot van het eens zoo machtige leger.

Dingaan ontkwam, maar werd later op zijn vlucht naar het Noorden door een vijandigen stam gedood.

De boeren vierden met hun nieuwe bondgenooten den 14. Februari '40 hun overwinning aan de oevers der Umvalo-rivier en Andries Pretorius riep Umpanda uit tot koning der Ama-Zoeloe. Onder het lossen der geweren (waarvoor Panda eenigszins bang was) werd de proklamatie door Pretorius voorgelezen, waarbij Panda koning werd en waarbij de boeren van Natal bezit namen.

De regeering van Panda was tamelijk rustig. Hij bleef de getrouwe vriend der boeren, en liet de regeering over aan de Ama-paaati, van welke Nonklas het meest invloedrijke lid bleef. Wel zond de Koning eens zijn krijgslieden uit, om hun „speren te wasschen” in het bloed der Ama-Zwasi, maar ook dezen waren bondgenooten der boeren, en door tusschenkomst van Hans Steyn, die de vriend zoowel van Panda als van Unzwas, den koning der Ama-zwasi, was, werd de strijd voorkomen.

Ook zond Panda eens zijn regimenten tegen Moshesh, den koning der Basuto, den filosoof van Thaba Bosigo (zie vroeger), maar overigens is de geschiedenis van zijn regeering zeer arm aan wapenfeiten.

De Koning at veel, dronk veel, leefde rustig en werd zeer korpulent. Hij wordt geroemd als zeer gastvrij voor de blanken.

Toch was het niet altijd rustig in Zoeloe-land. In 1856 kwam de tegenwoordige koning Cetewayo ¹⁾ tegen zijn vader Panda in opstand.

1) Zoo wordt zijn naam gewoonlijk gespeld, maar uitgesproken als Ketschwayo.

Hij was toen een knaap van 18 jaren, maar gold reeds als het hoofd van de oorlogspartij, die onder de Ama-Zoeloe gedurende een langen vrede altijd hoe langer hoe sterker wordt. De eigenlijke troonsopvolger trok tegen hem op, maar sneuvelde.

Panda stierf in 1870. Niet Cetewayo maar Umtonga was zijn rechtmatige erfgenaam. De invloed van den eerste was echter te groot en de laatste moest vluchten naar zijn Transvaalsche vrienden.

Cetewayo had zijn waardigheid eenigen tijd bekleed, toen hij van de boeren (de Z. A. republiek) verlangde door hen gekroond te worden, evenals vroeger zijn vader Panda door de boeren tot koning der Ama-Zoeloe was geproklameerd.

De toenmalige „groot-kapitein” der boeren, president Burgers, meende dit verzoek alleen te kunnen toestaan, wanneer Cetewayo bewees, dat de meerderheid van het volk hem als koning wilde. Van deze weigering, die wij hier niet willen beoordeelen, trok de bekende Shepstone partij. Met kroon en scepter trok hij uit Natal naar Zoeloeland, om Cetewayo in naam van de groote Inkosi-Kasi (Koningin) van Engeland te kroonen. De nieuwe koning voerde een krijgsdans uit en de geheele kroningskomedie werd gefotografeerd door den heer Kisch, fotograaf van Natal 1).

Cetewayo heeft nu sedert 1870 feitelijk en sedert 1872 wettig geregeerd. Omringd door de blanken, waren nooit de speren van zijn krijgslieden „gewasschen.” En daar ieder krijger zich door een dappere daad den „hoofdvinger”

2) De schrijver dezes is in het bezit dezer fotografie

moet winnen en anders niet als een man wordt geacht en geen burgerrechten kan verkrijgen. werd het tijd, dat er weder een gelegenheid tot vechten kwam. Om met de koningin van Somtseu (Kaffernaam van Shepstone) te vechten — daarin had Cetewayo wel niet veel zin, maar hij zal er door zijn volk toe gedwongen zijn. Door de rustige regeering van Panda is het Zoeloevolk sterk in aantal toegenomen, hoewel er sedert 1842 bijna 350.000 Zoeloe's naar Natal zijn uitgeweken. Het Zoeloe-leger telt 50 à 60.000 man en velen hebben goede geweren, dank zij de kruidenierspolitiek, die men in de laatste jaren in Afrika gevolgd heeft.

Ieder weerbaar Zoeloe is dienstplichtig tot zijn dood. Het ideaal van algemeenen dienstplicht is hier bereikt. Evenals in Duitschland heeft ieder regiment een bepaald werfdistrikt. Er zijn 33 regimenten; 18 van gehuwde en 15 van ongehuwde soldaten; van de eersten bestaan 7 uit zulke oude lieden, dat zij nauwelijks in aanmerking komen. De keurbende van het leger, door den hoofdring en eenige kleeding onderscheiden, bestaat uit 3 regimenten.

Geen onderdaan van Cetewayo mag, al heeft hij ook de vereischte 5 of 6 runderen om eene vrouw te koopen, zonder 's konings vergunning huwen. De intrekking van dit verbod was een der eischen van Engeland, die tot den tegenwoordigen oorlog hebben geleid.

Engelands ambtenaren hebben dien oorlog veroorzaakt; zij hebben de Kaffers gebruikt, om de vrije republieken in het nauw te brengen. Het koloniale goevernement duldde, dat duizenden Kaffers zich uitstekende geweren

aanschaften. Men berekent, dat tegenwoordig 300.000 geweren in handen van Kaffers zijn, waarvan zeker 70.000 in die der onderdanen van Cetewayo.

De krisis kon niet langer uitblijven en hoe men ook over de oorzaken moge oordeelen, zeker is het, dat de vernietiging van Cetewayo's macht en het herstel van het prestige der blanken levenskwestiën voor Zuid-Afrika zijn.

Aan de ontwikkeling van Zuid-Afrika staat de macht der Kaffers in den weg; hun overmacht brengt het bestaan der blanke maatschappij in gevaar.

Daarom moet het met voldoening worden begroet, dat Engeland eindelijk er toe genoopt is, de beslissing niet langer uittestellen. Dat het zoovele offers kost, wijte het aan zijn roekelooze en gewetenlooze agenten, die het ongehinderd liet begaan.
